

05/25**Hospodaření s majetkem státu a finančními prostředky při likvidaci státních podniků**

Kontrolní akce byla zařazena do plánu kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu (dále jen „NKÚ“) na rok 2005 pod číslem 05/25. Kontrolní akci řídila a kontrolní závěr vypracovala členka NKÚ JUDr. Eliška Kadaňová.

Cílem kontroly bylo prověřit postup při likvidaci vybraných státních podniků v působnosti Ministerstva financí, Ministerstva pro místní rozvoj a Ministerstva průmyslu a obchodu.

Kontrolu provedly v období od července do prosince 2005 skupiny kontrolujících NKÚ z odboru dopravy, průmyslu a hospodářství a územních odborů střední Čechy, severozápadní Čechy, severovýchodní Čechy, jižní Morava, severní Morava a střední Morava.

Kontrolovaným obdobím byla doba likvidace vybraných státních podniků.

Kontrolovanými osobami byly:

Ministerstvo financí (dále jen „MF“);

Ministerstvo pro místní rozvoj (dále jen „MMR“);

Ministerstvo průmyslu a obchodu (dále jen „MPO“);

vybrané státní podniky v likvidaci*):

Agrozet Chabařovice, státní podnik v likvidaci, Chabařovice, okres Ústí nad Labem; BENZINA, státní podnik „v likvidaci“, Praha 10, Korytná 47 (od 12. ledna 2006 Praha 10, Třebostická 987/5); Hotely a restaurace, s. p. Blansko v likvidaci, Blansko, Rožmitálova 40; JESAN, státní podnik Jeseník „v likvidaci“, Jeseník, Palackého 15; KOVOPODNIK, státní podnik, Pardubice „v likvidaci“, Pardubice, Milheimova, 1010; Okresní podnik služeb, státní podnik Šumperk „v likvidaci“, Šumperk, Adolfa Kašpara 1; Okresní průmyslový podnik, státní podnik Kutná Hora „v likvidaci“, Kutná Hora, Radnická 178; Potraviný středoevropský kraj v likvidaci, Praha 1, Dlážděná 2; Pramen Ostrava, státní podnik „v likvidaci“, Ostrava 2, Nádražní 140; Restaurace a jídelny Příbram, státní podnik v likvidaci, Příbram IV-366 uzenárna; STAVOFINAL Hradec Králové, státní podnik „v likvidaci“, Hradec Králové; STROJMETAL, státní podnik v likvidaci, Kamenice u Prahy; TECHNOMAT, státní podnik „v likvidaci“, Praha 1, Rybná 9; TESLA Pardubice, státní podnik „v likvidaci“, Pardubice; Uhelné sklady Karviná, státní podnik „v likvidaci“, Moravská Ostrava, Nádražní 140; Východočeské energetické závody, státní podnik v likvidaci, Hradec Králové; Zelenina Brno s. p. v likvidaci, Brno, Rooseveltova 9.

Námítky, které proti kontrolnímu protokolu podaly MPO, Agrozet Chabařovice, státní podnik v likvidaci, BENZINA, státní podnik „v likvidaci“, Hotely a restaurace, s. p. Blansko v likvidaci, Okresní průmyslový podnik, státní podnik Kutná Hora „v likvidaci“, Potraviný středoevropský kraj v likvidaci, Pramen Ostrava, státní podnik „v likvidaci“, STROJMETAL, státní podnik v likvidaci, TESLA Pardubice, státní podnik „v likvidaci“, Uhelné sklady Karviná, státní podnik „v likvidaci“, Zelenina Brno s. p. v likvidaci, byly vypořádány vedoucími skupin kontrolujících rozhodnutími o námitkách.

Odvolání proti rozhodnutí o námitkách podaly MPO, Okresní průmyslový podnik, státní podnik Kutná Hora „v likvidaci“ a Zelenina Brno s. p. v likvidaci. Odvolání byla vypořádána usneseními senátu NKÚ.

*) U názvů je respektována forma zápisu jednotlivých podniků v obchodním rejstříku, není proto redakčně ani pravopisně upravována.

Senát NKÚ (ve složení: JUDr. Eliška Kadaňová – předsedkyně senátu, Ing. Jiří Adámek, Mgr. Ing. Jiří Kalivoda, MVDr. Rudolf Němeček, Mgr. Zdeňka Profeldová) na svém zasedání konaném dne 1. března 2006

s c h v á l i l usnesením č. 05/25/8
k o n t r o l n í z á v ě r v tomto znění:

Poznámka: Obecně závazné právní předpisy uváděné v tomto kontrolním závěru jsou aplikovány ve znění platném pro kontrolované období.

I. Úvod

Zakladatelem státních podniků je stát, jménem státu vykonává funkci zakladatele ministerstvo, do jehož působnosti spadá předmět podnikání daného podniku.

Státní podniky jsou právníckými osobami, které provozují podnikatelskou činnost s majetkem státu vlastním jménem a na vlastní odpovědnost. Likvidace státních podniků je jednou z forem jejich zrušení a představuje soubor organizačních a ekonomických aktivit a právních úkonů, které musí zajistit úplné vypořádání majetkových a právních poměrů podniku. Státní podnik zaniká výmazem z obchodního rejstříku.

Údaje o počtu státních podniků v likvidaci dotčených privatizací k 31. prosinci příslušného roku podle jednotlivých ministerstev jsou uvedeny v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1

Zakladatel	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ministerstvo zemědělství	52	56	29	29	26	27	26	28	25
Ministerstvo dopravy	3	4	5	5	8	9	9	7	7
Ministerstvo život. prostředí	7	5	4	4	4	4	4	3	3
Ministerstvo zdravotnictví	0	0	2	2	2	2	2	3	1
Ministerstvo pro místní rozvoj	2	3	3	1	1	1	1	83 ^{*)}	73 ^{*)}
Ministerstvo kultury	4	4	2	2	2	2	2	2	1
Ministerstvo informatiky	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Ministerstvo obrany	0	1	1	2	1	1	1	1	1
Ministerstvo prům. a obchodu	172	231	234	228	234	256	251	184	153
Ministerstvo financí	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ministerstvo vnitra – regiony	187	182	187	187	177	167	165	0 ^{*)}	0 ^{*)}
Celkem	427	486	467	460	455	469	461	312	265

^{*)} Státní podniky v likvidaci, jejichž zakladateli byly okresní úřady, přešly k 1. lednu 2003 pod MMR.

Zdroj: Informace o počtu zbytkových státních podniků a postupu ukončování jejich činnosti zpracované MF v letech 1996 až 2004 pro vládu ČR.

Likvidace státních podniků se řídila zároveň vyjmenovanými ustanoveními hospodářského a obchodního zákoníku. Po přijetí zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, je likvidace rámcově upravena tímto zákonem, s tím, že nestanoví-li tento zákon jinak, použije se na likvidaci státního podniku úprava platná pro likvidaci obchodní společnosti.

U MPO a MMR byla ověřována činnost z titulu funkce zakladatele, tj. zejména úkony související se vstupem státních podniků do likvidace, jmenování likvidátorů, obsah smluv uzavíraných s likvidátory, sledování a vyhodnocování postupu likvidace.

V těch případech, kdy podnik vstoupil do likvidace rozhodnutím soudu a likvidátora jmenoval soud (většinou stanovil i jeho odměnu), byly u zakladatelů kontrolovány zbývající činnosti.

MF v době kontroly neplnilo funkci zakladatele u žádného státního podniku v likvidaci; kontrolován byl postup při udělování souhlasů při jiném způsobu nakládání s majetkem státu než dražbou a postup při evidenci a užití výnosů z likvidace.

Ke kontrole bylo vybráno 17 státních podniků v likvidaci, z toho deset v působnosti MPO a sedm v působnosti MMR. U 14 z nich o likvidaci rozhodl zakladatel, ve třech případech o likvidaci rozhodl soud. Kontrolován byl postup likvidátorů zejména z hlediska, zda úkony směřovaly k rychlému ukončení likvidace a zda byla sledována hospodárnost a účelnost.

II. Skutečnosti zjištěné při kontrole

A. Výkon zakladatelské funkce

1. Vstup do likvidace

Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, který nabyl účinnosti dnem 1. července 1997, uložil zakladatelům, aby do konce roku 1997 přizpůsobili zakládací listinu a složení dozorčí rady státních podniků tomuto novému zákonu nebo podnik zrušili s likvidací či bez likvidace. Pro případ, že tak zakladatel neučiní, zákon zároveň stanovil, že „...zruší podnik soud a nařídí jeho likvidaci. Současně jmenuje likvidátora“.

V roce 1997 v zákonné šestiměsíční lhůtě MPO nerozhodlo o zachování či zrušení 130 z více než 200 v té době existujících státních podniků, a tím likvidaci ponechalo na soudech. Od 1. ledna 1998 do 21. března 2001, tj. do přijetí novely příslušného zákonného ustanovení, kdy bylo obnoveno právo zakladatele zrušit tyto státní podniky, soudy zrušily s likvidací 43 státních podniků, tj. pouze 30 %.

V působnosti MPO byla od roku 1992 ke dni 30. června 2005 ze 498 státních podniků daných do likvidace ukončena likvidace a proveden výmaz z obchodního rejstříku u 310 podniků, u 132 likvidace probíhala a 56 jich bylo v konkurzním řízení.

Na MMR přešla funkce zakladatele k 1. lednu 2003 v souvislosti se zrušením okresních úřadů. Takto přešla zakladatelská funkce k 92 státním podnikům v likvidaci, u třech z nich byl likvidátor jmenován soudem. K 30. červnu 2005 MMR evidovalo celkem 61 státních podniků v likvidaci, z toho dva v konkurzu.

2. Jmenování likvidátorů

Obchodní zákoník stanoví, že funkci likvidátora může vykonávat jen fyzická osoba. Závazný právní předpis nestanoví kvalifikační ani jiné požadavky kladené na osobu likvidátora a také MPO ani MMR si pro vlastní potřebu nestanovily kontrolovatelná kritéria pro výběr likvidátorů ani na ně kladené kvalifikační požadavky.

V těch případech, kdy podnik zrušil soud a zároveň jmenoval likvidátora, byla situace zakladatele ve vztahu k likvidátorovi složitější. V některých případech soudem jmenování likvidátora uzavřeli smlouvy se zakladatelem, v jiných nikoliv a byl zjištěn případ, kdy likvidátor odmítal se zakladatelem zcela komunikovat.

3. Smlouvy uzavírané mezi zakladateli a likvidátory

MPO i MMR uzavíraly s likvidátory smlouvy o podmínkách výkonu činnosti a odměně likvidátora dle vlastního jednotného vzoru. Ve smlouvách byly vymezeny povinnosti likvidátorů, způsob stanovení odměny a oprávnění zakladatelů.

Doba likvidace

Smlouvy obsahovaly konkrétní termín ukončení likvidace, s dovětkem, že byl stanoven za podmínky, že bude zlikvidována veškerá majetková podstata podniku a dořešeny pohledávky a závazky a případné restituční nároky podle platné právní úpravy.

Termín ukončení likvidace uváděný ve smlouvě byl stanoven orientačně, nebyl závazný a likvidace mohla být ukončena před uvedeným termínem i po tomto termínu. Případ, že by likvidace byla ukončena před nebo ve smlouvě uvedeném termínu, zjištěn nebyl. Naopak u 310 státních podniků v zakladatelské působnosti MPO již vymazaných z obchodního rejstříku činila skutečná průměrná doba likvidace čtyři roky a tři měsíce, u 114 z nich byl tento průměr překročen, a to až o devět let.

Jako důvod prodlužování doby likvidace uváděli likvidátoři především nedořešené majetkoprávní a restituční spory, neúspěšné a opakované dražby majetku a dohledání majetku v průběhu likvidace. Obě ministerstva většinou důvody prodlužování doby likvidace uváděné příslušnými likvidátory akceptovala, přitom ve vzorku 17 kontrolovaných podniků byly zjištěny i neopodstatněné důvody prodloužení doby likvidace, např.:

- Restaurace a jídelny Příbram, státní podnik v likvidaci
 - většina majetku byla zlikvidována v letech 1991 a 1992. Zbylý majetek byl zlikvidován do dubna 2004 a následovalo roční období, kdy státní podnik s žádným majetkem nehospořoval. Až poté byla zjištěna příslušnost hospodaření k pozemku o výměře 76 m², který likvidátor navrhl k bezúplatnému převodu. Likvidace nebyla ani do konce roku 2005 ukončena;
- JESAN, státní podnik Jeseník „v likvidaci“
 - neměl při vstupu do likvidace v roce 1999 žádnou majetkovou podstatu. O jeho likvidaci rozhodl soud, protože zakladatel nezrušil původní státní podnik, když jeho majetek byl bezzbytku rozdělen na pět nových podniků. Soudem jmenovaný likvidátor následně zjistil příslušnost hospodaření k pozemkům o výměře celkem 595 m², které v roce 2002 bezúplatně převedl městu Jeseník. Dle sdělení likvidátora důvodem trvání likvidace ještě v době kontroly bylo, že mu nebyla vyplacena odměna.

Odměny

MPO i MMR stanovily ve smlouvách uzavřených s likvidátory konkrétní pevnou výši měsíčních odměn. Likvidátoři byli oprávněni hradit si je z prostředků likvidovaného státního podniku. Pevná měsíční odměna byla sjednána v různé výši. Likvidátor si také měsíčně hradil jízdné a ubytování. Podle smlouvy mohla být likvidátorovi přiznána jednorázová odměna sjednaná formou dodatku ke smlouvě „v závislosti na úspěšném vyřešení specifických problémů likvidace a době jejího trvání“. Likvidátor není v pracovním poměru k likvidovanému podniku. Kontrolou čerpání odměn bylo např. zjištěno:

- Okresní průmyslový podnik, státní podnik Kutná Hora „v likvidaci“
 - likvidátorky (první v letech 1998 a 1999, druhá v letech 1999 až 2002) si vyplatily neoprávněně „13. a 14. platy“, příspěvky na zahraniční dovolenou, odměnu k životnímu jubileu a příspěvek na penzijní připojištění – celkem 212,9 tis. Kč;
- STROJMETAL, státní podnik v likvidaci
 - likvidátor si vyúčtoval 12 tis. Kč jako náklady na stravné při pracovních cestách, na které neměl podle smlouvy nárok.

Kontrolou bylo zjištěno, že téměř ve všech případech si likvidátoři k provedení činností spojených s likvidací (právní, poradenské, účetní služby) najímali externí firmy a vynaložené náklady hradili z prostředků podniků. Byl zjištěn také případ, kdy likvidátor uzavřel mandátní smlouvu k zajištění veškerých úkonů směřujících k ukončení likvidace s předchozím likvidátorem; do doby kontroly bylo na základě této smlouvy uhrazeno 299 tis. Kč.

Zakladatelé v průběhu likvidace nesnižovali odměnu likvidátorům ani v těch případech, kdy majetková podstata výrazně klesala.

4. Koordinace, monitorování a kontrola činnosti likvidátorů

MPO a MMR koordinovaly činnost likvidátorů pomocí metodických pokynů zaměřených např. na způsob předkládání průběžných a závěrečných zpráv o likvidaci, na náležitosti žádostí o udělení výjimky k prodeji majetku jiným způsobem než dražbou, na uložení písemností likvidovaného podniku, na sestavení účetní závěrky a předání funkce likvidátora.

Likvidátoři byli povinni na základě uzavřených smluv podávat čtvrtletní a závěrečné zprávy o průběhu a ukončení likvidace podle pokynů MPO i MMR. Zejména z těchto zpráv ministerstva získávala informace pro monitorování, kontrolu a vyhodnocování činnosti likvidátorů. Oba zakladatelé vedli přehledy o státních podnicích v likvidaci s údaji o majetkové podstatě a její struktuře, časovém průběhu likvidace a likvidátorech.

MPO ani MMR nehodnotily skutečné náklady vynaložené na likvidaci státních podniků, nehodnotily tyto náklady ani ve vazbě na strukturu majetkové podstaty.

Kontroly státních podniků v likvidaci zajišťovaly pro MPO od roku 2000 a pro MMR od roku 2003 externí firmy.

B. Skutečnosti zjištěné kontrolou vzorku 17 státních podniků v likvidaci

Kontrolované podniky vstoupily do likvidace v letech 1991 až 2003. Postup při likvidaci majetku nemohl být u většiny úplně ověřen, protože některé doklady byly v souladu se stanovenými lhůtami již skartovány nebo u nynějšího likvidátora nebyly k dispozici. V předávacích protokolech mezi likvidátory nebyla předávaná dokumentace ve většině případů podrobněji specifikována. Z kontrolovaných státních podniků jich 11 bylo likvidováno postupně více likvidátory (dvěma až pěti).

Hodnota majetkové podstaty kontrolovaných státních podniků podle výše aktiv vykazovaných v účetnictví při vstupu do likvidace a hodnoty majetku zaúčtované v průběhu likvidace činila celkem 3 812 mil. Kč.

Ke dni 30. června 2005 bylo zlikvidováno 85,5 % majetku kontrolovaných podniků. Podstatnými položkami aktiv u převážné většiny z nich byly: dlouhodobý hmotný majetek (65 %), pohledávky (26 %) a zásoby (6 %).

Na bankovních účtech kontrolovaných podniků bylo k 30. září 2005 celkem 209 mil. Kč. Dva podniky byly podle stavu běžného účtu k tomuto datu nesolventní.

Likvidátoři byli zavázáni k hospodárnému, účelnému a efektivnímu vynakládání prostředků likvidovaného státního podniku a směli činit jen úkony směřující k likvidaci.

Způsob likvidace majetku

Prodej věcí ve veřejné dražbě

Likvidátor je povinen podle zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, zpeněžit majetek prodejem věcí ve veřejné dražbě. Jiným způsobem může likvidátor postupovat jen se souhlasem MF, které vyžaduje také stanovisko zakladatele.

V některých případech byl na jedné straně dán souhlas k přímému prodeji bez dostatečného zdůvodnění a bez předchozí nabídky ve veřejné dražbě, na druhé straně někteří likvidátoři nabízeli majetek v desítkách opakovaných dražeb, což nejenže likvidaci prodlužovalo, ale také prodražovalo.

V rámci kontroly byly zjištěny případy, kdy náklady opakovaných dražeb byly vyšší než výnos z prodeje, např.:

- Pramen Ostrava, státní podnik „v likvidaci“
 - likvidátor provedl:
 - během tří let celkem 14 veřejných dražeb jedné parcely o výměře 18 m², která byla nakonec prodána za 500 Kč. Celkové náklady dražeb činily nejméně 48 tis. Kč;

- dále provedl 13 veřejných dražeb pozemku o výměře 6 m² s vyvolávací cenou od 490 do 50 Kč, náklady dražeb činily nejméně 45,5 tis. Kč. Pozemek nakonec nemohl být prodán, protože byl chybně vytvořen a při digitalizaci vyřazen z evidence majetku státního podniku;
- dále dražil dva pozemky, středisko a prodejnu celkem v 28 dražbách, přičemž náklady vynaložené na dražby převýšily výnos o 356,57 tis. Kč.

Přímý prodej

Zatímco k provedení přímého prodeje v rámci privatizace je podle zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, nutný souhlas vlády, k přímému prodeji v rámci likvidace postačuje souhlas MF.

Přestože to zákon č. 92/1991 Sb. neumožňoval, v jednom případě likvidátorka a další likvidátor prodali v roce 2002 přímým prodejem celkem 22 vozidel z majetku podniku BENZINA, státní podnik „v likvidaci“, bez souhlasu MF.

Kontrolované přímé prodeje byly navrhovány za cenu podle znaleckého posudku s prodejem bez předchozí nabídky ve veřejné dražbě v devíti případech prodeje nemovitostí v cenovém rozmezí od 150 tis. Kč do 6 950 tis. Kč. Prodeje byly odůvodněny např. tím, že zájemce nemovitost či její část provozoval nebo měl v nájmu, že vlastnil sousední pozemky nebo uplatnil restituční nárok, který soud zamítl, anebo v minulosti mu bylo odprodáno zařízení předmětné nemovitosti.

U kontrolovaného podniku BENZINA, státní podnik „v likvidaci“, MF v roce 2001 schválilo přímý prodej sítě čerpacích stanic bez předchozí nabídky ve veřejné dražbě. Šlo svým rozsahem i postupem o zcela výjimečný případ odsouhlaseného přímého prodeje, který neodpovídal odůvodněním při rozhodování o likvidaci a kde nebylo prokázáno, že byly dostatečně brány v úvahu další nabídky. Přímý prodej zajišťovala společnost s ručením omezeným, jejímž jediným společníkem byla akciová společnost, v níž v době prodeje byla likvidátorka členkou představenstva. Celý postup dokládají dále uvedené, kontrolou ověřené skutečnosti.

Převážná část majetku státního podniku BENZINA byla v roce 1994 privatizována transformací do dvou nově vzniklých akciových společností Benzina a ČEPRO, u kterých vlastnil 100 % akcií Fond národního majetku ČR (dále jen „FNM“). Zbytkový státní podnik dále hospodařil s majetkem, jehož podstatnou část tvořila síť 184 čerpacích stanic a na kterém byl ponechán celý daňový závazek ve výši 1,4 mld. Kč. Tento závazek vznikl jako doměrek spotřební daně.

Vláda usnesením ze dne 2. července 1997 č. 405 schválila privatizaci tzv. zbytkového státního podniku Benzina formou jednokriteriální soutěže se stanovenou minimální cenou ve výši daňového nedoplatku; ten vzrostl do konce roku 1999 vlivem narůstajícího penále na 2,9 mld. Kč. MPO a MF předložily nový návrh řešení, a to likvidaci, který vláda schválila dne 2. dubna 2001. Další varianty řešení (mj. uskutečnit původně zamyšlenou soutěž) byly podmíněny prominutím penále, což doporučoval hospodářský výbor Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, ale ze strany MF bylo odmítnuto. V odůvodnění návrhu na likvidaci bylo mj. uvedeno: „*Tento postup umožní řešení daňových nedoplatků včetně příslušenství, řešení všech restitučních, ekologických a dalších právních závazků v jednom subjektu a přímou kontrolu průběhu likvidace tak, aby výnos z likvidace ve prospěch státního rozpočtu plně pokryl trvajících daňových nedoplatek a náklady na řešení ekologických zátěží.*“

Podnik vstoupil do likvidace rozhodnutím ministra průmyslu ke dni 15. května 2001. Likvidátorka navrhla v červnu 2001 prodat síť čerpacích stanic ve veřejné dražbě s vyvolávací cenou minimálně ve výši nesplaceného daňového nedoplatku bez příslušenství, tj. 650 mil. Kč. Likvidátorka evidovala 56 zájemců o prodej. Dne 24. srpna 2001 oslovila 12 z nich, kteří měli zájem o celou síť. Nabídky z počátku září 2001 se pohybovaly v rozmezí od 680 do 950 mil. Kč, včetně převzetí ekologických závazků a zaměstnanců. Někteří zájemci cenu neuvodli, mj.

i společnost ČEPRO, která cenu navrženou likvidátorkou „jako zhruba střed nabídek“ ve výši 772 mil. Kč akceptovala dodatečně dopisem ze dne 11. září 2001.

Likvidátorka dne 9. září 2001 požádala MPO o stanovisko k žádosti o udělení souhlasu MF s přímým prodejem sítě čerpacích stanic společnosti ČEPRO za kupní cenu 772 mil. Kč. Přímý prodej odůvodnila jako nejrychlejší způsob, při kterém nenabíhají další přidružené náklady a který zajistí rychlé vyrovnání daňového závazku vůči státu. Stanovila podmínky pro zaplacení kupní ceny, a pokud by se tak nestalo, navrhla prodej jiné společnosti, která nabídla 950 mil. Kč (obě nabídky byly podmíněny prominutím penále ke spotřební dani). Tyto dvě nabídky byly k žádosti přiloženy. Další nabídky, z nichž také další dvě byly vyšší než stanovená cena, k žádosti přiloženy nebyly. Výběr společnosti ČEPRO jako nejvýhodnější zdůvodnila likvidátorka tím, že upřednostnila zájem státu spočívající v zajištění státních hmotných rezerv a propojení distribuční a nákupní sítě a nevycházela pouze z „fiskálního pohledu“, tj. z výše nabídkové ceny.

MPO vydalo již dne 10. září 2001 kladné stanovisko, ve kterém v zásadě zopakovalo důvody uvedené likvidátorkou. MF s přímým prodejem za kupní cenu 772 mil. Kč vyslovilo souhlas dne 13. září 2001. Ze spisové dokumentace MF bylo zjištěno, že obvyklý postup při posuzování žádosti nebyl dodržen. Ve stejný den, kdy MF schválilo přímý prodej, vyhovělo žádosti likvidátorky a odpustilo penále za nedoplatek spotřební daně ve výši 2 235,6 mil. Kč.

Kupní smlouva byla podepsána 25. září 2001 a kupní cena byla uhrazena 27. listopadu 2001, termín splatnosti kupní ceny byl MF oproti návrhu likvidátorky posunut a byl vázán na souhlas Úřadu pro hospodářskou soutěž.

Pohledávky

Pohledávky kontrolovaných státních podniků byly zčásti součástí jejich majetkové podstaty při vstupu do likvidace a zčásti vznikaly v průběhu likvidace. Likvidátoři pohledávky prodávali přímo v dražbě nebo je vymáhali, popř. jejich vymáhání zadali specializované firmě anebo je po lhůtě splatnosti odepisovali.

Výnos z likvidace pohledávek u kontrolovaných podniků se pohyboval od 0,6 % do 60 % jejich účetní hodnoty, pouze ve dvou z kontrolovaných případů dosáhl výnos 100 %.

Náklady na vymáhání nebo dražby pohledávek v porovnání se získanou hodnotou byly značné, např.:

- Zelenina Brno s. p. v likvidaci
 - likvidátor uzavřel v roce 1997 mandátní smlouvu s akciovou společností za účelem vymáhání pohledávek v účetní hodnotě 63 459 tis. Kč. Na základě této smlouvy byly podniku uhrazeny pohledávky ve výši 1 750 tis. Kč, odměna mandatáři činila 1 281 tis. Kč, tj. 73 % z vymožené částky;
- Pramen Ostrava, státní podnik „v likvidaci“
 - likvidátor prodal v dražbě pohledávky v účetní hodnotě 119 686 tis. Kč za 742 tis. Kč. Náklady spojené s prodejem pohledávek přitom činily nejméně 280 tis. Kč, tj. 38 % ze získané hodnoty.

Kontrolou pohledávek bylo dále např. zjištěno:

- KOVOPODNIK, státní podnik, Pardubice „v likvidaci“
 - likvidátor v období let 1991 až 1997
 - nevymáhal smluvní úroky z prodlení u tří dlužníků, kteří dlužili celkem 117,5 tis. Kč,
 - pohledávky v celkové výši 1 785,45 tis. Kč nevymáhal a tuto částku odepsal do nákladů podniku,
 - za odkoupení pohledávek jiného státního podniku v likvidaci uhradil likvidátor částku 331 tis. Kč, přestože je měl podle v té době platné právní úpravy nabýt bezúplatně.

Státní podniky v likvidaci jako tzv. „sběrná místa“

MPO pověřilo již v roce 1995 svým opatřením jako sběrné místo pro vymáhání pohledávek státní podnik v likvidaci Pramen Praha. Uvedené opatření mělo zajistit efektivnější způsob vymáhání pohledávek, a to až 20 % jejich hodnoty. Situace však nebyla řešena po personální stránce a podnik nadále využíval externích služeb. Přestože opatření MPO ukládalo likvidátorovi tohoto podniku informovat MPO o úspěšnosti vymáhání pohledávek a o výši vynaložených nákladů, likvidátor tak nečinil a MPO na dodržení této povinnosti netrvalo.

V roce 1997 upozornil NKÚ na základě provedené kontroly na neúměrné náklady při vymáhání pohledávek. MPO uvedlo, že přijalo personální opatření, které tyto náklady snížilo, ale jejich výši nadále systematicky nesledovalo.

MMR pověřilo výkonem činnosti sběrných míst dva státní podniky v likvidaci. Likvidátoři mohli k urychlení likvidace převádět do těchto míst kromě pohledávek i další majetek, jako dohledané pozemky, ekologické zátěže apod.

C. Rozpočet likvidace, náklady likvidace, likvidační zůstatek – výnos

1. Rozpočet likvidace

Povinnost sestavovat rozpočet likvidace měli likvidátoři podle hospodářského zákoníku do konce června 1997. Někteří likvidátoři rozpočet sestavili i po tomto termínu. V jednom zjištěném případě likvidátor i přes povinnost danou zákonem rozpočet nesestavil. Rozpočty nebyly v průběhu likvidace dále sledovány a aktualizovány, a neplnily proto svoji funkci.

2. Náklady likvidace

U kontrolovaných podniků lze z hlediska výše nákladů uvést toto pořadí: odpisy, náklady na služby (právní služby, poradenství, účetnictví, odstraňování ekologických zátěží, archivace apod.), cestovní a mzdové náklady. Na počátku likvidačního období se do celkových nákladů promítly i náklady na končící provoz.

Náklady na služby

Náklady na služby se u jednotlivých kontrolovaných podniků pohybovaly v rozmezí 12 % až 78 % z celkových nákladů. Dílčí položky nákladů na služby však nebylo možno u poloviny podniků v plné míře ověřit, protože některé potřebné doklady byly již skartovány.

Přehled o hodnotách majetkových podstat při vstupu do likvidace (včetně zjištěného majetku v průběhu likvidace) a o výši nákladů na služby od počátku likvidace do 30. června 2005 a údaje o vstupu kontrolovaných podniků do likvidace je uveden v tabulce č. 2.

Tabulka č. 2

Státní podnik v likvidaci	Vstup do likvidace	Majetková podstata (v tis. Kč)	Náklady na služby (v tis. Kč)
Okresní podnik služeb, státní podnik Šumperk „v likvidaci“	3. 10. 1991	228 063	105 004
Restaurace a jídelny Příbram, státní podnik v likvidaci	17. 6. 1991	90 453	8 255
Pramen Ostrava, státní podnik „v likvidaci“	31. 12. 1997	172 066	35 087
Uhelné sklady Karviná, státní podnik „v likvidaci“	23. 3. 1994	29 090	8 306
Hotely a restaurace, s. p. Blansko v likvidaci	19. 5. 1992	54 949	7 868
Zelenina Brno s. p. v likvidaci	3. 12. 1992	151 892	29 117 ^{*)}
STAVOFINAL Hradec Králové, státní podnik „v likvidaci“	7. 10. 1993	187 004	29 929
Východočeské energetické závody, státní podnik v likvidaci	5. 2. 2001	56 540	28 464
BENZINA, státní podnik „v likvidaci“	25. 6. 2001	1 840 363	266 974
Agrozet Chabařovice, státní podnik v likvidaci	19. 7. 2000	37	186
Potravinářský středoevropský kraj v likvidaci	28. 11. 1995	220 192	59 305
TECHNOMAT, státní podnik „v likvidaci“	28. 1. 1998	235 627	29 588
Okresní průmyslový podnik, státní podnik Kutná Hora „likvidaci“	25. 6. 1998	26 478	3 589
TESLA Pardubice, státní podnik „v likvidaci“	11. 2. 2003	26 844	1 351
KOVOPODNIK, státní podnik, Pardubice „v likvidaci“	1. 8. 1991	97 264	14 967
STROJMETAL, státní podnik v likvidaci	4. 2. 1998	394 716	15 149
JESAN, státní podnik Jeseník „v likvidaci“	26. 10. 1999	0	48
Celkem		3 811 578	643 187

^{*)} Údaj není úplný z důvodu skartace části dokladů.

Zdroj: Účetnictví jednotlivých kontrolovaných podniků v likvidaci.

Kontrolou bylo zjištěno, že v některých případech nebyly náklady na služby přiměřené nebo řádně rozepsané, že likvidátoři činili úkony, které nesměřovaly pouze k ukončení likvidace, nebo vynakládali prostředky na jiný účel než za účelem likvidace podniku anebo že hradili služby firmám, s nimiž byli personálně propojeni.

Náklady nepřiměřené nebo blíže nespecifikované

- Hotely a restaurace, s. p. Blansko v likvidaci
 - likvidátor uzavřel smlouvy o poskytování právní pomoci souběžně se dvěma právníky. Faktury nebyly doloženy rozpisem provedených úkonů. Za tyto právní služby uhradil od roku 1993 do 30. června 2005 celkem 2 305,3 tis. Kč.
- Zelenina Brno s. p. v likvidaci
 - likvidátor v roce 2001 uzavřel mandátní smlouvu s odvolaným likvidátorem, jejímž předmětem bylo zajišťovat veškeré úkony směřující k ukončení likvidace státního podniku a koordinovat práce v oblasti nedořešených restitučních sporů a sporných nemovitostí, zároveň uzavřel smlouvu k zajištění úkonů týkajících se likvidace a vedení účetnictví se společností s ručením omezeným. Za tyto služby uhradil celkem 1 351 tis. Kč. Podle fakturace se navíc práce prováděné touto společností částečně kryly s pracemi účetní, která byla ve státním podniku zaměstnána.

- Hotely a restaurace, s. p. Blansko v likvidaci
 - likvidátor najal na vedení účetní a daňové evidence firmu, které měsíčně hradil 3,5krát vyšší odměnu než pracovníci, která tuto agendu zajišťovala a se kterou ukončil smlouvu z důvodu nadbytečnosti. Likvidátor této firmě uhradil za cca 2 roky celkem 504 tis. Kč. Dále v letech 2003 a 2004 uzavřel nájemní smlouvy, na základě nichž pronajal pro státní podnik v likvidaci kancelářskou techniku za 168 tis. Kč, která však nebyla využita.
V letech 2003 až 2005 uzavřel dohody o provedení administrativních úklidových a stěhovacích prací za ceny, které se pohybovaly v rozmezí 200 až 550 Kč za hodinu, přitom ceny obvyklé v místě provedení prací byly v rozmezí 50 až 150 Kč za hodinu. Likvidátor za tyto práce uhradil z prostředků likvidovaného podniku 178,3 tis. Kč.
- Restaurace a jídelny Příbram, státní podnik v likvidaci
 - likvidátor v letech 2003 až 2005 nehospodárně vynaložil prostředky tohoto podniku v celkové výši 1 261,8 tis. Kč tím, že
 - účtoval a proplácel si cestovní náhrady v neprokázané výši 254,8 tis. Kč,
 - hradil vzhledem k rozsahu vykazované činnosti nepřiměřené náklady na administrativní práce ve výši 339 tis. Kč a za vedení účetnictví ve výši 560,2 tis. Kč,
 - vynaložil na dražby majetku celkem 107,8 tis. Kč, přičemž výnos činil 6 tis. Kč;
 - dalších 67 tis. Kč uhradil za práce, jejichž provedení neprokázal.
- KOVOPODNIK, státní podnik Pardubice „v likvidaci“
 - likvidátor prodal v roce 1998 nákladní vůz Avie za 49,7 tis. Kč, přestože v roce 1997 za technické zhodnocení tohoto vozu uhradil 79,3 tis. Kč. V období od roku 1997 do 2003 uhradil celkem 307 tis. Kč formou paušálních plateb za poskytnutí právní pomoci, aniž v rámci kontroly doložil smlouvy a věcné plnění.

Úkony směřující nikoli pouze k likvidaci státního podniku

- Okresní průmyslový podnik, státní podnik Kutná Hora „v likvidaci“
 - likvidátorka bezúplatně převedla v únoru 1998 na Okresní úřad Kutná Hora dva roky starý osobní automobil, jehož zůstatková hodnota činila 484,9 tis. Kč, přitom v říjnu toho roku zakoupila nový automobil.
- Hotely a restaurace, s. p. Blansko v likvidaci
 - likvidátor převzal v roce 2004 jménem tohoto státního podniku závazek (dluh) od jiného státního podniku, jehož byl rovněž likvidátorem, ve výši 179,7 tis. Kč.
- Uhelné sklady Karviná, státní podnik „v likvidaci“
 - převzal v roce 2003 od jiného státního podniku, který likvidovala stejná likvidátorka, závazky ve výši 324,4 tis. Kč.
- Okresní průmyslový podnik, státní podnik Kutná Hora „v likvidaci“
 - likvidátor převedl v roce 2004 na základě smlouvy o bezúročné půjčce jinému státnímu podniku v likvidaci, u něhož byl také likvidátorem, celkem 600 tis. Kč. Následně v roce 2005 likvidátor uzavřel jako zástupce obou podniků smlouvu o převzetí závazku (dluhu z poskytnuté půjčky), na základě které splacení půjčky prominul.
- Pramen Ostrava, státní podnik „v likvidaci“
 - převzal v roce 2000 od jiného státního podniku v likvidaci (stejný likvidátor) pohledávku ve výši 2 976 tis. Kč a závazky ve výši celkem 336,8 tis. Kč.

- STROJMETAL, státní podnik v likvidaci
 - likvidátor obchodoval od roku 2000 do doby kontroly s volnými finančními prostředky a firmě, která mu k tomu poskytovala poradenství, uhradil 3 770,5 tis. Kč. V roce 2005 navíc obchodováním pověřil zástupce soukromé firmy.
- Zelenina Brno s. p. v likvidaci
 - likvidátor obchodoval v letech 1999 až 2001 s volnými peněžními prostředky, které konvertoval do cizí měny.

Prostředky státního podniku vynaložené na účel, který nesouvisel s likvidací

- Zelenina Brno s. p. v likvidaci
 - likvidátor vynaložil v roce 1996 z prostředků státního podniku v likvidaci 7,8 tis. Kč za přípravu ke zkoušce daňového poradce osobě, která nebyla v pracovním poměru vůči tomuto podniku.
- Restaurace a jídelny Příbram, státní podnik v likvidaci
 - likvidátor v letech 2003 až 2005 vynaložil neúčelně 131 tis. Kč z prostředků tohoto podniku.

Náklady hrazené na služby firmám, se kterými byli likvidátoři personálně propojeni

- Východočeské energetické závody, státní podnik v likvidaci
 - likvidátorka uhradila od počátku likvidace v roce 2000 do června 2005 celkem 1 743 tis. Kč za ekonomické a účetní poradenství společnosti s ručením omezeným, jejíž jednatelkou tato likvidátorka byla.
- STOJMETAL, státní podnik v likvidaci
 - likvidátor uhradil společnosti s ručením omezeným, kde byl prokuristou a kde jeho manželka má 52% podíl, 804,4 tis. Kč za zajištění archivace a 651,4 tis. Kč za zajištění veřejné obchodní soutěže na prodej části podniku v rámci likvidace.
- BENZINA, státní podnik „v likvidaci“
 - likvidátorka uhradila za zajištění prodeje čerpacích stanic společnosti s ručením omezeným, jejímž jediným společníkem byla akciová společnost, ve které byla v době prodeje členkou představenstva, celkem 24,7 mil. Kč. Podle mandátní smlouvy ze dne 2. července 2001 o prodeji a celkové likvidaci nemovitého majetku Benziny měl být přímý prodej proveden až v případě, že i opakovaná dražba nebude úspěšná a za realizaci prodeje měla uvedená společnost získat 2,75 % z dosažené prodejní nebo vydražené ceny. Likvidátorka dražbu neprovedla a dne 3. září 2001 uzavřela ke smlouvě dodatek, ve kterém zvýšila cílovou odměnu na 3,2 %, kterou odůvodnila nepředvídatelným ztížením prací při zajištění přímého prodeje.

3. Výnosy z likvidací – likvidační zůstatky

Nakládání s peněžními prostředky

Podle zákona č. 77/1997 Sb. je likvidátor povinen převést likvidační zůstatek zakladateli, tento zůstatek se převádí do státních finančních aktiv. Hospodářský zákoník předtím ukládal povinnost odvést konečný výtěžek likvidace podle pokynů zakladatele.

MPO vyzývalo likvidátory, aby prověřili finanční potřeby likvidovaného státního podniku a možnost odvodu zálohy likvidačního zůstatku. V některých případech byly zálohy v průběhu likvidace odvedeny.

Ve většině případů likvidátoři nesoustředili finanční prostředky na jednom běžném účtu, jak ukládal hospodářský zákoník, ale vedli více běžných účtů nebo ukládali volné finanční prostředky na termínované vklady.

V některých případech nečinili likvidátoři jen úkony směřující k likvidaci, jak byli zákony i smlouvou zavázáni. Bylo např. zjištěno, že v jednom případě likvidátor půjčil volné finanční prostředky (600 tis. Kč) jinému státnímu podniku v likvidaci, jehož byl také likvidátorem, nebo ve dvou případech likvidátoři s volnými prostředky v desítkách milionů Kč obchodovali.

Likvidační zůstatky

Likvidační zůstatky byly převáděny:

- a) v případě státních podniků v likvidaci, u nichž byly některé provozní jednotky privatizovány podle zákona č. 427/1990 Sb., o převodech vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby, tj. v tzv. malé privatizaci, převáděli likvidátoři výtěžek z likvidace státních podniků na zvláštní účet MF vedený u České spořitelny, a. s., který spravoval FNM a zahrnoval i příjmy z privatizace.
Příjmy z likvidace 504 státních podniků dotčených malou privatizací od roku 1991 do října 2005 činily celkem 3 611 653,01 tis. Kč.
Prostředky tohoto účtu mohly být použity mimo jiné k uspokojení závazků likvidovaných státních podniků. Za tímto účelem bylo dle sdělení MF vynaloženo z uvedeného účtu od roku 1991 do září 2005 celkem 2 776 342,7 tis. Kč pro 411 státních podniků. Použití příjmů z likvidace, které nebyly k výše uvedenému účelu použity (835 mil. Kč), MF samostatně nesledovalo;
- b) u ostatních státních podniků v likvidaci likvidátoři převáděli likvidační zůstatky od roku 1998 na depozitní účet státních finančních aktiv, který vedlo MF u České národní banky. Ve státním rozpočtu byly tyto zůstatky od roku 2001 příjmem kapitoly 397 – Operace státních finančních aktiv.
Příjmy z likvidace státních podniků na depozitním účtu státních finančních aktiv v období od roku 1998 do září 2005 činily podle pomocné evidence vedené MF celkem 1 863,48 mil. Kč. Úhrnnou výši příjmů z likvidace státních podniků před rokem 1998 nebylo možné zjistit, protože MF o tom nevedlo potřebnou evidenci, a nemohlo proto poskytnout další informace. Stejně tak MF nesledovalo konkrétní účel použití těchto prostředků.

III. Shrnutí a vyhodnocení

K počátku roku 2005 ještě nebyla ukončena likvidace 265 státních podniků dotčených privatizací, z toho 153 v působnosti MPO a 73 v působnosti MMR. Na MMR přešla v roce 2003 funkce zakladatele z okresních úřadů k 92 státním podnikům.

K rychlému ukončení likvidace ani k získání nejvyššího výnosu likvidace nebyli likvidátoři motivováni. Kontrolovaná ministerstva nesledovala efektivnost postupů při zpeněžování majetku.

Likvidátoři mohli prodat majetek pouze na základě veřejných dražeb nebo se souhlasem MF přímým prodejem. Bylo zjištěno, že v některých případech byl se souhlasem MF i zakladatele majetek prodán přímo bez předchozí nabídky ve veřejné dražbě, v řadě dalších případů však likvidátoři prováděli dražby opakovaně, někdy šlo až o desítky neúspěšných dražeb. V takových případech nejenže se prodlužovala doba likvidace, ale často samotné náklady na dražby převýšily výnos.

Svým rozsahem i postupem byl zcela výjimečný přímý prodej čerpacích stanic podniku BENZINA, státní podnik v likvidaci, za 772 mil. Kč. Rozhodování o tomto prodeji bylo odůvodňováno zejména zaplacením daňového nedoplatku, splněním závazků z ekologických zátěží a také tím, že nebudou vyvolány další náklady. Realizace prodeje nebyla provedena transparentním způsobem a původní záměry nebyly naplněny.

Náklady likvidace významně ovlivňovaly náklady vynaložené některými likvidátory na služby. Kontrolou postupu likvidátorů byly zjištěny případy, kdy platby za služby byly nepřiměřené, fakturované částky nebyly často podrobněji rozepsané nebo si likvidátoři hradili z prostředků likvidovaných podniků výdaje nad rámec smluv uzavřených se zakladateli. V některých zjištěných případech výdaje prokazatelně nesouvisely s likvidací podniku nebo byly vynakládány nikoli jen za účelem jeho likvidace (poskytování a přijímání půjček, obchodování s volnými finančními prostředky). Byly zjištěny také případy, kdy likvidátoři zadávali zakázky firmám, s nimiž byli personálně propojeni.

Kontrolu postupu likvidace, popř. další činnosti spojené s výkonem funkce zakladatele kontrolována ministerstva svěřila externím firmám.

Likvidační zůstatky byly odváděny buď na zvláštní účet spravovaný FNM, nebo na depozitní účet státních finančních aktiv. V rámci kontroly nebylo možné zjistit celkový objem veškerých likvidačních zůstatků. Evidenční systém MF rovněž neumožňuje zjistit, na jaký konkrétní účel byly získané prostředky použity.